

REPUBLIKA CRNA GORA
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE

BILTEN

20 – 2008 Živa stoka

AGRARNI MARKETINŠKI INFORMACIONI SISTEM
CRNE GORE

14. maj 2008. Vol. 3, Broj 20

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore www.minpolj.vlada.cg.yu
www.amiscg.org

Ponuda na stočnim pijacama	2-3
Pregled cijena žive stoke	3-7
Odgajivanje i selekcija goveda	8-10

PONUDA NA STOČNIM PIJACAMA

Dominirala jagnjad

Na stočnim pijacama u Crnoj Gori i dalje dominiraju jagnjad. Najviše jagnjadi je ponuđeno u Pljevljima (90 grla sa cijenom od 2.4 do 2.5€/kg žive mjere). U Podgorici je ponuđeno 70 grla sa cijenom od 2.5 do 2.6€/kg žive mjere.

Na pijaci u Nikšiću nije bilo ponude a trgovina se obavljala na farmama. U toku prethodne nedjelje na farmama je ponuđeno 60 jagnjadi sa cijenom od 2,8 do 3€/kg žive mjere.

Na pijaci u Beranama je ponuđeno 57 jagnjadi sa cijenom od 2 do 2,5€/kg žive mjere.

Jagnjad su dominirala i na barskoj i bjelopoljskoj pijaci. U Baru je u ponudi bilo 56 jaganjaca sa cijenom od 2,8 do 3€/kg žive mjere a u Bijelom Polju 55 jaganjaca sa cijenom od 2,4 do 2,6€/kg žive mjere.

Bar

Cijene žive stoke su na nivou od prethodne nedjelje.

Za razliku od prazničnih dana ove nedjelje obim trgovine je nešto manji što se prvenstveno odnosi na jagnjad i jarad, dok su cijene ostale na istom nivou. Karakteristično je da prilikom kupovine po jednog jareta na nekim farmama cijena mesa polutke je oko 7 €/kg što je preko 3,5 €/kg žive mjere.

Berane

Na stočnoj pijaci u Beranama ove sedmice bila je dobra ponuda svih vrsta i kategorija žive stoke. To se prije svega odnosi na telad, prasad, jagnjad, priplodne ovce i priplodne krave (melezi). Veći rast cijena zabilježen je kod prasadi i kod krava za klanje (SIM rase), dok kod ostalih kategorija nije bilo značajnijih promjena.

Tražnja je na približno istom nivou kao i prethodne sedmice.

Nikšić

Na stočnoj pijaci u Nikšiću ponuđene su samo dvije koze sa jaradima i krava za klanje. Cijene su uzete direktno od farmera. Primijećen je blagi rast cijene junadi, kao i jak rast cijene prasadi. Prasad su se prodavala po cijeni od 3-3,5€ po kg žive mjere. Priplodne ovace se prodavane od 140-180€ za ovcu sa jagnjetom, zavisno od veličine jagnjeta. Cijena ovce sa dva jagnjeta se kretala do 200€. Cijene ostalih vrsta žive stoke su se zadržele na prošlonedjeljnom nivou.

Pljevlja

Na pijacama u Pljevljima, protekle sedmice, zabilježena je dobra ponuda stoke. U ponudi je najviše bilo jagnjadi, što je i očekivano za ovaj period. Cijene su ostale nepromijenjene, a uzete su na pijaca-

ma i direktno od farmera. I dalje je velika potražnja priplodnih krava i steonih junica.

Bijelo Polje

Ove sedmice na stočnoj pijaci u Bijelom Polju bila je dobra ponuda kod kategorija teladi, prasadi, jagnjadi i priplodnih ovaca. Kod teladi cjenovni trend je kao i kod prasadi, jagnjadi i priplodnih ovaca zadržao isti nivo kao i proprotekle sedmice. Dio prodaje se obavljao na farmama.

Podgorica

Dobra ponuda jagnjadi obilježile stočnu pijacu ovog ponedjeljka. U ponudi je bilo oko 70-tak jagnjadi sa prosječnom cijenom 2,6€/kg žive vage kao i dosta teladi i junadi simentalske rase. Cijene se nijesu bitnije mijenjale u odnosu na prethodne pijačne dane.

CRNA GORA MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE, ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE

IZVJEŠTAJ O CIJENAMA ŽIVE STOKE

Datum prikupljanja podataka: 7 – 14. 5. 2008. godine

Izveštaj sastavila:

Služba za selekciju stoke RCG

	Stoka Rasa jm	Bar Stočna pijaca	Berane Stočna pijaca	Bijelo Polje Stočna pijaca	Nikšić Stočna pijaca	Pljevlja Stočna pijaca	Podgorica Stočna pijaca	Crna Gora
1	Telad 80-160 kg SIM kg	~	2.50 (2.50-2.80)	2.60 (2.55-2.60)	~	2.60 (2.50-2.60)	2.80 (2.70-2.80)	2.63 (2.56-2.70)
2	Telad 80-160 kg kg	2.50 (2.40-2.60)	2.50 (2.20-2.80)	2.30 (2.20-2.40)	2.90 (2.80-3.00)	2.40 (2.30-2.50)	2.80 (2.70-3.00)	2.57 (2.43-2.72)
3	Junad do 300 kg SIM kg	~	~	~	~	~	2.00 (1.90-2.20)	2.00 (1.90-2.20)
4	Junad do 300 kg kg	2.00 (1.90-2.10)	~	1.60 (1.50-1.70)	2.10 (2.00-2.20)	1.60 (1.50-1.80)	2.00 (1.80-2.10)	1.86 (1.74-1.98)
5	Junad preko 300 kg SIM kg	~	~	~	~	~	1.80 (1.60-1.80)	1.80 (1.60-1.80)
6	Junad preko 300 kg kg	1.60 (1.50-1.70)	1.50 (1.50-1.80)	1.40 (1.30-1.50)	1.70 (1.60-1.80)	1.50 (1.40-1.60)	~	1.54 (1.46-1.68)
7	Krave za klanje SIM kg	~	1.35 (1.00-1.35)	~	~	1.10 (1.00-1.10)	~	1.23 (1.00-1.23)
8	Krave za klanje kg	1.00 (0.90-1.10)	0.80 (0.70-1.00)	0.80 (0.80-0.90)	0.85 (0.70-1.10)	1.00 (0.80-1.10)	0.90 (0.80-1.00)	0.89 (0.78-1.03)
9	Prasad kg	~	3.50 (3.50-3.50)	2.50 (2.30-2.60)	3.30 (3.00-3.50)	2.50 (2.50-2.50)	2.50 (2.50-2.60)	2.86 (2.76-2.94)
10	Jagnjad kg	2.80 (2.80-3.00)	2.40 (2.00-2.50)	2.50 (2.40-2.60)	2.90 (2.80-3.00)	2.50 (2.40-2.50)	~	2.62 (2.48-2.72)
11	Šilježad kg	~	~	~	~	2.00 (1.90-2.00)	2.60 (2.50-2.60)	2.30 (2.20-2.30)
12	Jarad kg	3.00	~	2.40	~	~	~	2.70

	(3.00-3.30)		(2.30-2.50)				(2.65-2.90)
--	-------------	--	-------------	--	--	--	-------------

	Stoka Rasa jm	Bar Stočna pijaca	Berane Stočna pijaca	Bijelo Polje Stočna pijaca	Nikšić Stočna pijaca	Pljevlja Stočna pijaca	Podgorica Stočna pijaca	Crna Gora
13	Priplodne ovce grlo	~	130.00 (105.00-190.00)	130.00 (115.00-150.00)	160.00 (140.00-180.00)	~	~	140.00 (120.00-173.33)
14	Priplodne koze grlo	~	100.00 (80.00-120.00)	~	130.00 (120.00-150.00)	~	~	115.00 (100.00-135.00)
15	Priplodne junice HF grlo	~	~	~	1,200.00 (800.00-1,400.00)	~	~	1,200.00 (800.00-1,400.00)
16	Priplodne krave HF grlo	900.00 (900.00-900.00)	~	~	1,300.00 (1,000.00-1,500.00)	~	950.00 (950.00-950.00)	1,050.00 (950.00-1,116.67)
17	Priplodne krave Smeđa grlo	~	~	~	~	1,100.00 (1,000.00-1,200.00)	~	1,100.00 (1,000.00-1,200.00)
18	Priplodne krave Melez grlo	~	600.00 (400.00-1,100.00)	750.00 (700.00-120.00)	700.00 (500.00-900.00)	~	~	683.33 (533.33-706.67)

*Kvalitet proizvoda je dobar ukoliko drugačije nije naznačeno

Cene žive stoke - stočne pijace u Srbiji za period 5-11.5.2008. godine

Jedinika mere din/kg			Težina/ uzrast	Rasa	Centralna Srbija										Vojvodina						Dominantna cena Srbija				
					Beograd	Obrenovac	Čačak	Kragujevac	Kraljevo	Loznica	Nis - Beljin	Pirot	Požarevac	Smederevo	Osipaonica	Vranje	Zajčkar	Kikinda	Novi Sad	Pančevo		Sombor	S.Mitrovica	Subotica	Zrenjanin
Dviske	Jagnjad	sve	140	---	120	130	135	130	---	---	---	---	---	---	---	---	---	140	---	---	---	---	---	140	
		sve	200	180	150	170	185	200	200	180	180	200	---	---	---	---	---	180	200	190	160	---	---	200	
Jarići	Junad	sve	170	150	150	150	145	150	160	150	180	180	---	---	---	---	---	---	200	160	150	---	---	150	
		HF	---	---	120	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	130	---	---	---	
Junad	Junad	do 300 kg	130	---	150	115	---	130	130	140	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	160	---	---	130	
		SM	130	135	120	135	---	120	125	---	---	130	---	---	---	---	---	---	---	120	140	---	---	120	
Junad	Koze	sve	90	140	80	90	100	90	---	80	---	---	---	---	---	---	---	---	80	80	65	---	---	80	
		HF	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	75	---	---	65	---	---	---	
Krave za klanje	Krave za klanje	HF	85	75	90	---	---	---	80	80	90	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	
		SM	90	120	70	70	80	80	---	75	80	---	---	---	---	---	---	---	80	80	---	---	---	---	
Krmače za klanje	Krmače za klanje	sve	120	110	100	100	105	100	---	100	110	---	---	---	---	---	---	---	100	90	80	---	---	---	
		sve	140	120	130	110	---	---	---	---	110	---	---	---	---	---	---	---	---	---	120	---	---	---	
Ovca	Ovnovi za priplod	sve	170	200	190	---	---	200	160	200	190	180	200	---	---	---	---	150	180	170	150	200	180	120	
		sve	160	190	190	200	170	150	190	190	170	190	---	---	---	---	---	---	170	160	150	190	160	120	
Priplodne junice	Priplodne junice	sve	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	120	---	---	---	
		HF	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	100	---	---	---	
Priplodne krave	Priplodne krave (din/griu)	SM	---	---	---	95	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	110	---	---	---	
		sve	140	---	130	140	155	140	---	140	130	---	---	---	---	---	---	---	---	140	130	105	---	---	---
Šilježad	Telad	80-160 kg	---	---	190	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	230	190	180	---	200	---	---	---
		HF	220	210	210	225	---	---	100	170	200	---	---	---	---	---	---	---	210	220	200	250	---	---	---
Telad	Telad	80-160 kg	110	140	90	110	100	---	---	---	110	110	120	---	---	---	---	100	120	100	95	120	95	90	---
		SM	100	130	80	80	---	90	---	80	90	100	---	---	---	---	---	---	100	90	80	110	---	---	---
Tovljenici	Tovljenici	sve	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
		sve	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Izvor: STIPS

Cijene su izražene u dinarima. (1Euro = 83 dinara)

Prikaz cijena u kn/kg za grupu proizvoda / Stočni sajam-livestock market

Prices for product group

U razdoblju: od 28.04.2008. do 04.05.2008. (18. tjedan)

Uspoređeno s razdobljem: od 14.04.2008. do 20.04.2008. (16. tjedan)

Proizvod/product	cijena kn/kg	Hrvatska	
		Cijena	Razl.
tele simental (80-160 kg)-calf .	min	20,00	0,00
	max	30,00	-2,00
	prosjeck	24,56	0,33
tele holstajn (80-160kg)-calf .	min	17,00	0,00
	max	26,00	0,00
	prosjeck	23,43	0,28
junica simental (za klanje)-heifer .	min	9,00	0,00
	max	13,00	0,00
	prosjeck	11,29	0,08
junica holstajn (za klanje)-heifer .	min	8,00	0,00
	max	10,00	0,00
	prosjeck	9,24	0,00
bik simental (>450kg)-beef .	min	10,00	0,00
	max	18,00	0,00
	prosjeck	13,06	0,17
bik holstajn (300-450 kg)-beef .	min	10,00	0,00
	max	12,00	0,00
	prosjeck	10,76	0,32
krava simental (za klanje)-cow .	min	4,00	0,00
	max	10,00	0,00
	prosjeck	6,35	0,35
odojak (25-35 kg)-piglets .	min	11,00	1,00
	max	25,00	3,00
	prosjeck	14,67	1,76
svinja (80-120 kg)-pig .	min	6,00	0,00
	max	13,00	0,00
	prosjeck	8,44	0,43
krmača (za klanje)-sow .	min	6,00	2,00
	max	7,00	-1,00
	prosjeck	6,13	0,13
janjad-lambs .	min	18,00	0,00
	max	40,00	0,00
	prosjeck	25,03	-0,28
jare-kid goat .	min	25,00	0,00
	max	35,00	10,00
	prosjeck	29,21	4,21
ždrijebe-foal .	min	12,00	1,00
	max	13,00	0,00
	prosjeck	12,50	0,50
konj-hors .	min	9,00	0,00
	max	11,00	2,00
	prosjeck	10,00	1,00

Cijene su izražene u kunama. (1Euro = 7,3 Kuna)

Izvor: TISUP

COMMISSION EUROPEENNE

Direction générale de l'Agriculture

D2. Viandes bovine, porcine, ovine et aviculture

CENE STOKE ZA KLANJE U EU

CENE NA TRŽIŠTU

PRIX DE MARCHÉ - ETATS MEMBRES

MARKET PRICES - MEMBER STATES

Datum

od : 28.04.08

do : 04.05.08

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	GR	ES	FR	E	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	EU	Promena poslednji								
Junad U2	320.7	304.4	343.6	317.3	414.5	327.6	342.0	330.7	389.2						350.9			337.3	316.3	274.4	342.1		293.4	276.4	396.2	339.6	332.7	358.5	-15.9								
Junad U3	298.0	302.5	342.7	314.5	410.7	320.9	328.0	331.9	385.0						331.2			322.3	316.9	278.5	336.5		296.6			328.1	332.9	336.0	-40.30								
Junad R2	284.0	294.4	321.6	312.9	271.2	410.8	359.7	310.3	345.0						223.2	258.6	328.4	303.9	307.7	281.6	333.9	221.8	287.6	285.7	356.1	332.4	323.6	329.1	3.66								
Junad R3	258.4	192.2	324.4	306.6	280.3	414.5	303.2	304.0	324.6	344.4					213.2	260.7	321.8	358.3	301.8	266.2	321.7	218.8	291.5	278.3	360.0	337.2	325.4	310.5	-12.5								
Junad O2	232.6	271.6	317.1	282.5	344.6	384.4	247.8	283.0	309.3	282.9					258.3	253.4	235.2	358.3	292.8	287.4	251.4	214.7	268.3	262.8	284.8	316.7	304.4	281.6	-47.6								
Junad O3	238.7	236.8	271.6	303.5	283.2	363.5	291.7	278.0	312.5	277.2					261.8	295.4	242.1	358.3	276.5	282.9	254.4	306.2	278.1	253.6	291.6	316.0	308.3	287.3	1.95								
Junad	288.8	234.2	289.7	314.5	302.7	387.0	388.4	314.4	310.6	324.5	367.5	282.0	210.3	258.2	335.4	235.8	358.3	300.2	311.7	257.9	328.6	218.1	288.0	274.8	293.2	316.9	320.3	0.22									
Bikovi R3	283.7				285.3	202.1			246.0	308.3				276.4				286.7	256.4				278.1	244.1				274.6	8.19								
Bikovi U2	283.7				285.3	202.1			246.0	308.3				276.4				286.7	256.4				278.1	244.1				274.6	8.19								
Goveda U2									342.0	326.7								367.6									341.2	341.6	151								
Goveda U3									342.0	328.0								365.3									342.6	339.5	184								
Goveda U4									321.0	329.3								310.7									337.8	336.6	166								
Goveda R3									310.0	323.4								311.3									316.8	334.8	0.46								
Goveda R4									287.0	324.3								299.0									303.1	334.9	324.4	27.2							
Goveda Q3									285.0	312.9								306.2									322.5	319.8	307.2	128							
Goveda Q4									279.0	318.4																		304.8	325.5	31.1	3.26						
Goveda									301.1	320.0								330.7									319.8	331.3	321.6	21.0							
Krave R2	277.2								325.0	244.1							202.2	220.1										277.0	289.0	2.59							
Krave R3	266.6								206.9	328.0	289.1	224.9				308.8	203.6		281.1	250.7	228.1	221.3	196.6	165.0	210.1	281.8	298.5	283.8	21.4								
Krave R4									255.8	312.0	286.8						166.0		273.1	251.2	229.8		205.4	206.7	208.3	278.0	291.5	268.5	2.57								
Krave O2	248.5								164.9	276.0	268.5	222.1				275.4	165.5		245.7	230.8	206.2	209.2	178.0	177.7	197.8	217.0	247.1	236.2	176								
Krave Q3	243.3	168.7	210.2	248.7	264.4	162.3	190.4	189.1	283.0	265.5	221.0				165.0	266.9	202.5	256.7	232.9	216.3	197.0	175.0	165.9	192.8	212.1	278.6	263.6	251.1	174								
Krave O4	235.1	161.1	206.5	248.3	268.8	146.4		173.6	274.0	278.7					169.3	193.2	200.9	281.5	241.7	224.3		181.3		190.3	167.0	259.3	268.0	252.3	188								
Krave P2	207.2	171.3	178.9	176.6	206.7	145.1	161.9	167.2	237.0	224.6	190.1	167.0	178.1	188.0	210.0	191.9		209.7	211.1	191.9	161.2	163.7	159.3	164.2	228.2	209.1	201.4	0.43									
Krave P3	164.8	163.6	142.9	216.2	222.0	142.5		172.7	262.0	270.0	169.4	167.0	173.5	197.2	259.7	166.7		235.6	216.7	205.8		163.5	161.7	188.4	172.1	249.5	227.9	230.9	177								
Krave	240.9	165.5	214.3	217.5	255.8	147.2	183.0	169.0	283.2	270.9	204.5	167.0	176.8	191.6	272.7	168.5	220.1	249.4	238.0	214.2	176.1	175.9	173.2	190.0	160.5	257.6	255.8	244.9	166								
Junice U2	328.5								338.9	398.0	329.1	440.5				370.0		283.5									337.1	377.5	0.26								
Junice U3	307.0								351.3	363.0	334.1	422.8						296.4	243.1							357.6	342.0	371.6	-0.51								
Junice R2	262.5								248.2	299.3	309.7	283.6	400.7	285.5	336.0	325.4	416.8		281.3	236.0	338.2	186.5	231.8	236.0	310.2	329.4	330.9	197									
Junice R3	247.5								241.1	310.9	302.8	407.8	327.5	327.0	327.9	388.5		316.3	286.4	231.6		170.9	263.6	224.4	331.0	332.5	324.4	174									
Junice R4									238.9	316.5	283.1					234.6		269.5	236.2			174.4	269.4			316.8	333.2	316.4	0.62								
Junice O2									214.7	223.1	270.0	252.8	216.7	379.4	283.1	286.0	311.3	239.7				162.4	221.3	239.9	200.3	188.8	245.5	219.1	328.3	276.5	314.6	264.6	1.05				
Junice O3									223.7	250.1	264.2	209.1				287.0	301.0	316.9	244.5			244.0	199.3	231.1	254.7	212.8	201.0	252.7	229.0	195.2	165.7	210.2	264.2	316.1	319.0	277.0	0.95
Junice O4									163.3	270.2	268.5	179.3				163.3	270.2	268.5	179.3			244.0	161.7	233.4			169.3	193.6	236.3	305.4	322.5	300.3	24.3				
Junice	288.8	214.7	234.3	293.4	286.7	211.7	390.3	323.0	353.0	324.1	407.9	244.0	164.3	229.6	316.1	208.0	283.5	214.2	283.4	230.4	338.0	181.2	247.3	278.8	256.7	313.3	328.3	325.1	0.04								
Pouline	260.6	219.7	251.2	271.6	280.6	178.1	363.5	296.5	300.8	311.8	345.8	236.0	165.2	233.3	307.0	208.9	296.0	252.1	284.8	237.0	283.4	185.8	252.2	219.7	250.3	297.2	312.7	294.8	1.06								
Promena poslednje nedelje	2.4	-0.7	0.6	-0.5	0.8	-3.9	2.4	-1.4	2.6	-2.6	2.3		-1.7	11	7.5	-5.8		-0.9	-0.2	-1.7	-0.5	-5.5	4.3	0.7	0.3	-1.7	6.0		106								

ODGAJIVANJE I SELEKCIJA GOVEDA

Pod odgajivanjem se podrazumijeva smišljeno, plansko parenje odabranih roditelja radi proizvodnje potomaka koji će odgovarati postavljenom cilju odgajivača.

Prije odabiranja roditeljskih parova mora se definisati **odgajivački cilj** odnosno čime će se gazdinstvo baviti. Neophodno je znati pravac proizvodnje u govedarstvu odnosno koji je to proizvod koji se želi dobiti. Od toga će zavisiti izbor rase, tip životinja i metod odgajivanja.

Odgajivači gaje goveda u cilju proizvodnje priplodnog podmlatka ili zbog dobijanja mlijeka i mesa pa je samim tim i odgajivački cilj različit.

Kod farmera koji uzgajaju mali broj goveda teško je definisati odgajivački cilj i poboljšati stado. Pri definisanju odgajivačkog cilja treba voditi računa da li su obezbijedeni neophodni uslovi za određenu proizvodnju i kakvi su zahtjevi tržišta odnosno mogućnosti plasmana proizvoda. Realizacija cilja odgajivanja, osim izbora rase zavisi još i od: zemljišta, mehanizacije, stručnog znanja, saobraćajnih veza i drugih faktora.

METODE ODGAJIVANJA

Dvije su osnovne metode odgajivanja: odgajivanje u čistoj rasi i ukrštanje rasa.

Odgajivanje u čistoj rasi

Suština odgajivanja u rasi je parenje muških i ženskih priplodnih grla iste rase. Treba voditi računa da se kvalitetno žensko grlo pari sa kvalitetnim priplod-

njakom kako bi se dobilo dobro potomstvo.

Odgajivanje u čistoj rasi može da bude van srodstva, u srodstvu, po krvnim linijama i kao osvježavanje krvi.

Odgajivanje u čistoj rasi van srodstva - je najsigurniji metod dobijanja potomaka bez štetnih posljedica. Pri ovom načinu ograničene su mogućnosti napretka pa se vrši oštra selekcija roditelja (odabir najboljih grla) kako bi se dobilo dobro potomstvo. Odgajivanje van srodstva podrazumijeva da su plotkinja i priplodnjak iste rase ili soja i da nemaju zajedničkog prетка u šest generacija. To se može utvrditi na osnovu pedigreea.

Odgajivanje u čistoj rasi u srodstvu - podrazumijeva parenje plotkinja i priplodnjaka iste rase ili soja koji su u većem stepenu srodstva od svih životinja u populaciji. Prema stepenu srodstva parenje može da bude najuže, usko i umjereno. Najuže je kada se pare roditelji i potomci. Cilj odgajivanja u srodstvu je konsolidovanje osobina rase, soja ili linije. Ovaj odgoj se vrši uz strogi nadzor stručnjaka.

Odgajivanje po krvnim linijama - ovaj metod se sprovodi u čistoj rasi, soju ili zapatu u kojima su formirane linije. Parenje se vrši tako što se priplodnjak jedne linije pari sa plotkinjom druge linije. Linijsko odgajivanje je uspješnije što je stvoren veći broj linija. Linija je potomstvo nekog kvalitetnog priplodnjaka koji se koristio nekoliko generacija za redom.

Osvježavanje krvi - podrazumijeva parenje plotkinja sa priplodnjacima iste rase, ali uvezenim iz druge populacije. Umjesto muških grla može se uvoziti sjeme kvalitetnih priplodnjaka. Primje-

njuje se kada se u populaciji ustanovi slabljenje otpornosti, vitalnosti, konstitucije i proizvodnje. Priplodnjak ili sjeme koje se uvozi mora biti po kvalitetu i zdravlju iznad prosjeka stada u kome će se koristiti.

Ukrštanje rasa

Ukrštanje znači parenje muških i ženskih grla različitih rasa ili sojeva. To je recimo parenje krave simentalke sa bikom holštajn frizijske rase ili parenje krave buše metohijskog soja sa bikom buše polimski soj. Obavlja se radi proizvodnje potomstva kod koga su udružene osobine dvije ili više rasa, pojave heterozisa, poboljšanja nekih osobina, pretapanja jedne rase u drugu ili stvaranja nove rase. U govedarstvu se primjenjuju različiti načini ukrštanja .

Industrijsko ukrštanje - podrazumijeva proizvodnju potomstva - meleza koji se neće koristiti za priplod. Kod ovog ukrštanja cilj je da se stvori pozitivni heterozis efekat kod potomstva. Heterozis je veći ukoliko su razlike između rasa veće. Industrijsko ukrštanje se upotrebljava češće u svinjarstvu, ovčarstvu i živinarstvu nego u govedarstvu. Industrijsko ukrštanje može biti :

- **jednokratno** - pare se grla dvije rase i dobije se potomstvo za upotrebu (simentalac krava x šarole bik = tele melez ide u tov),

- **unakrsno** - pare se grla dvije rase, a zatim se plotkinje melezi dobijene iz tog parenja pare sa nekom od početnih rasa pa njihovo dobijeno žensko potomstvo se pari sa onom drugom početnom rasom,

- **rotacijsko** - zahtijeva korišćenje 3 rase koje se koriste kroz tri generacije tako da se posle svake generacije mijenja priplodnjak. Žensko potomstvo se bira za priplod, a muško i škartirano žensko potomstvo idu u tov.

Melioracijsko ukrštanje - pod ovim ukrštanjem se podrazumijeva oplemenjivanje jedne rase tako što će joj se popraviti jedna, dvije ili tri osobine uz zadržavanje dobrih svojstava. Najčešće se oplemenjuju primitivne ili prelazne rase sa plemenitom (npr. buša sa sivom tirolskom rasom ili gatačka sa smeđom rasom). Plotkinja primitivne ili prelazne rase se ukršta sa priplodnjakom plemenite rase i dobijeno žensko potomstvo koje se odabere ponovo pari sa priplodnjakom čiste rase. To se može ponavljati do 3 generacije, a kasnije se grla pare međusobno. Meliorativno ukrštanje ima za cilj poboljšanje proizvodnih osobina primitivnih ili prelaznih rasa uz zadržavanje njihovih pozitivnih osobina. Kako bi se ostvarili bolji efekti tim grlima treba obezbijediti bolje uslove ishrane, njege i držanja.

Pretapajuće ukrštanje - ovaj način ukrštanja primjenjuje se radi pretapanja ili potiskivanja primitivne ili prelazne rase u plemenitu. Najčešće se primitivna rasa pretapa u prelaznu ili plemenitu. Pretapajuće ukrštanje omogućava uvođenje neke plemenite rase na područje gdje ona nije gajena. Tako se lakše prilagođava uslovima klime, ishrane, njege i držanja. Ovim ukrštanjem stvorena je rasa domaće šareno u Srbiji, gatačko goveče i druge. Dovoljno je 5 - 6 generacija da se pretopi jedna rasa.

Kombinacijsko ukrštanje - pomoću dvije, tri ili više rasa želi se stvoriti nova rasa. Prosto ukrštanje je kada se koriste dvije, a složeno kada se koriste više od dvije rase. Ovaj način ukrštanja zahtijeva veće stručno znanje i iskustvo i potrebno je prije ukrštanja definisati standarde nove rase, napraviti plan ukrštanja, izvršiti izbor životinja i potomstva za ukrštanje i obezbijediti adekvatne uslove okoline. Ukrštanjem većeg broja rasa proizvodi se potomstvo veće varijabilnosti. To zahtijeva veće znanje, stručni rad, kontrolu proizvodnih osobina, strogu selekciju dobijenog potomstva i pravilan izbor grla sa poželjnim osobinama. Ova vrsta ukrštanja provodi se u dobro organizovanim odga-

jivačko selekcijskim centrima pod strogom kontrolom iskusnih stručnjaka. Ovim načinom ukrštanja stvoren je veliki broj plemenitih rasa u govedarstvu, ali i u drugim granama stočarstva.

Ukrštanje vrsta

Pored ukrštanja rasa i sojeva iste vrste postoji i ukrštanje životinja koje pripadaju

različitim vrstama. Proizvodi ovog ukrštanja zovu se **bastardi**.

Značajni su u područjima gdje vladaju nepovoljni uslovi za gajenje plemenitih rasa. Može se ukrštati zebu i goveče i dobiti plodno potomstvo dok se ukrštanjem jaka ili bizona sa govečetom dobija ograničeno plodno potomstvo.